

Seleucia

Sayı XII - 2022

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsayınlanı, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Merih Ereğ
Doç. Dr. Deniz Kaplan
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandaleci
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Dr. Öğr. Üyesi Sabri Arıcı
Dr. Öğr. Üyesi Safiye Aydın
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Yeğin
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia
Olba Kazısı Serisi
Sayı: 12

ISSN: 2148-4120
ISBN: 978-625-7799-51-5

Yazışma Adresi

Dr. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü,
33343 Mersin - Türkiye.
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E-posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Yayın Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık - Türkçe

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gıd. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.

Selanik 2 Cad. 68/4 Kızılay - Ankara.

Tel: 0312 419 85 67

Sertifika no: 20193

www.bilginkultursanat.com

e-mail: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Parkur Form Ofset Matbaacılık
Merkez San. Sit. 1341. Cad. No: 45
İvedik OSB, Yenimahalle - Ankara.
Sertifika No: 42235

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Burak Erdem

Dağıtım

Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 68/4 Kızılay - Ankara.
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı 12 | Mayıs 2022

Quae visa vera, quae non veriora:
An Essay On The Poetics of Monumentality
Quae visa vera, quae non veriora:
Klasik Mimaride Şiirsel Anıtsallık Üzerine bir
Deneme
Fikret Yegül
9

Holy Water and Healing Practices at the
Pilgrimage Site of Hagia Thekla at
Meryemlik
Meryemlik Azize Thekla Hac Merkezi'nde Kutsal
Su ve Tedavi Uygulamaları
Arabella Cortese
27

Palaiologoslar Dönemine Ait Kadıkalesi/
Anaia Buluntusu “Meryem Hagiosoritissa
ve Daniel Aslanlar İninde” Betimli Bir Grup
Trakhy
A Group of Trachy from Kadıkalesi/Anaia with
Representations of “Virgin Hagiosoritissa” and
“Daniel in The Lion’s Den”
Ceren Ünal
53

Hellenistic and Early Roman Imperial Glass
Finds from the Acropolis of Olba
Olba Akropolisini Hellenistik ve Erken Roma
İmparatorluk Dönemi Cam Buluntuları
Emel Erten – Emine Akkuş Koçak
69

International Relations and Creating Caliphal
Image in the Palace of Medinat’al Zahra in
Andalusia
Endülüs Sarayı Medinetü’z-Zebra’da
Uluslararası İlişkiler ve Halifelik İmajının İnşası
Meltem Özkan Altınöz
95

Sinop Balatlar Kilisesi Kazılarında Ortaya
Çıkartılan Kitap Pimleri
Book Pins Unearthed During The Excavations
of Sinop Balatlar Church
Sanem Soylu Yılmaz
111

Karia Stratonikeias’ndan Bir İyi Çoban
Heykelciği
A Good Shepherd Statuette from Carian
Stratonikeia
Fatma AYTEKİN
123

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında
Anemurium’dan Bir Mezar Örneği:
A I 6 Nolu Mezar
A Tomb Example from Anemurium in the Light
of New Excavations and Researches: Tomb A I 6
Mehmet Tekocak – Mevlüt Eliüşük
139

Kilikia’daki Flaviopolis Kentine Ait
Yayımlanmamış Sikkeler
Unpublished Coins of the City of Flaviopolis in
Cilicia
Fatih Erhan
161

Klazomenai FGT Sektöründen Ele Geçen
Plastik Bantlı Amphoralar
Plastic Banded Trade Amphorae Discovered
at Klazomenai FGT Sector
Firker ÖZBAY
179

Eirenopolis (Isauria) Kırsalından Bir Şarap
Atölyesi ve Bir Üzüm Presi
A Wine Workshop and a Rock-Cut Wine Press in
the Rural of Eirenopolis (Isauria)
Ercan AŞKIN
199

Bizans Kilise Müziği Üzerine Bir
Değerlendirme
An Assessment on Byzantine Church Music
Ozan HETTO
215

Le Quien Metninde Anemurium
Piskoposluğu
The Bishopric of Anemurium in Le Quien’s
Account
Murat Özyıldırım
229

PRAEFATIO

Seleucia dergimiz on ikinci sayısında yine değerli yazarların katkılarıyla ve zengin bir içerikle sizlerle buluşuyor. Bu sayımızda, Seleucia ad Calycadnum'daki Azize Thekla kutsal yerinden, Anemurium ve Flaviopolis'e; Olba'ya kadar uzanan bir coğrafyada ulaşılan arkeolojik veriler ışığında yapılan yorum ve yaklaşımların yer aldığı Cilicia çalışmalarını okuma fırsatını bulacaksınız. Hazır Cilicia'dan çok uzaklaşmadan, Isauria'da Eirenopolis kırsalına, oradaki şarap atölyeleri ile ilgili bilgi sahibi olacaksınız. Batı Anadolu'da Kadıkalesi - Anaia sikke buluntularını, Klazomenai kazısı amphora buluntuları içinde özel bir grubu, Stratonikeia'dan iyi çoban heykelciğini tanıyacaksınız. Bu sayımızda farklılık yaratan üç ayrı çalışma da yer almakta. Bunlardan biri, sizleri Endülüs diyarına götürecektir; diğeri Bizans kilise müziği konusunda bir değerlendirme niteliğinde sizlere ulaşacak. Sonuncusu ise 1740 yılında Paris'te basılan Michel Le Quien'in yapıtında Anemurium konusunda verilen bilgileri sunacak. Mimaride "anıtsallık" kavramını çok yönlü olarak incelediği değerli çalışma ise zengin yorumlarıyla mimarlık tarihi çalışmalarında önemli bir başvuru yapıtı olacak. Seleucia'nın editörleri olarak 2011 yılından bu yana her yıl aralıksız olarak yayınlanan dergimizin on ikinci yılında sizlerle buluşmanın mutluluk ve gururunu yaşamakta ve gelecekte de yayın geleneğimizi sürdürmeyi amaçlamaktayız.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

PREFACE

As the commission of editors of Seleucia we are proud to present the twelfth issue of our journal. This issue is rich in content: Our followers will have the privilege of reading a selection of original works on Cilicia starting from the holy site of Hagia Thecla in Seleucia ad Calycadnum to Anemurium, Flaviopolis and Olba. They will be acquainted with the wine workshops in Isauria in Eirenopolis, not much far from Cilicia. This issue also contains a group of articles on the archaeology of western Anatolia such as coins from Kadıkalesi - Anaia, a specific group of amphorae from Clazomenai, a statuette from Stratonicea. We believe that three articles in this issue will particularly attract the attention of our readers, the one on the caliphal image in Medinat'al Zahra in Andalusia and the other on Byzantine music, and finally the article about the mention of Anemurium in the French scholar's Michel Le Quien's work which was published in 1740 in Paris. The valuable article on monumentality in architecture with its exceptional treatment of the subject will be a reference work of great importance for future studies of architectural history. As the editors of Seleucia, we are glad and proud of being able to publish continuously since 2011 and are hoping to maintain the tradition in the future.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (editor in chief)

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Seleucia

Sayı XII - 2022

Olba Kazısı Serisi

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında Anemurium'dan Bir Mezar Örneği: A I 6 Nolu Mezar

Mehmet Tekocak* – Mevlüt Eliüşük**

Öz

Dağlık Cilicia Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden birisi olan Anemurium, günümüze büyük oranda sağlam ulaşan nekropolü ile ön plana çıkmaktadır. Nekropoldeki zengin mezar repertuarı içerisinde özellikle tonozlu mezarlar sayıca en büyük grubu oluşturmaktadır. Rosenbaum tarafından *Tonozlu Mezar* olarak adlandırılan ve iki katlı bir düzenlemeye sahip olan *A I 6 Nolu Mezar*da son yıllarda gerçekleştirilen kazı ve araştırmalarda ikinci katının tromp geçişli kubbeli bir üst örtüye sahip olduğu tespit edilmiştir. Yeni kazılarda ortaya çıkan bu ve diğer veriler ışığında mezar yeniden değerlendirilmiş ve "*Mezar Ev*" olarak adlandırılmıştır. Yerel kırma moloz taş ve kireç harç kullanılarak inşa edilen mezar, kuzey-güney doğrultusunda, 5.90 x 13.30 m. ölçülerinde ve 5.30 m. yüksekliğindedir. İlk katında üç, ikinci katında ise iki mekan bulunmaktadır. Yapının mimari özellikleri göz önüne alındığında MS 3. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 4. yüzyılın ilk yarısı olmak üzere iki evrelî inşa aşaması geçirdiği anlaşılmıştır. Ne yazık ki ikinci inşa evresine ait mezarın kuzey kısmının büyük bölümü tahrip olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anemurium, Tonozlu Mezar, Kubbeli Mezar, Cilicia, Mezar Ev.

A Tomb Example from Anemurium in the Light of New Excavations and Researches: Tomb A I 6

Abstract

One of the important port cities of Rough Cilicia, Anemurium stands out with its necropolis, which has survived to the present day. Among the rich tomb repertoire in the necropolis, especially the vaulted tombs constitute the largest group in number. Recent excavations and researches carried out at the necropolis reveal that the Grave A-16 which was named as "Vaulted Tomb" by Rosenbaum had a two-storey arrangement which was covered by a dome with squinches at the corners. In the light of data obtained during the new excavations, the tomb was re-evaluated and named as "*Tomb House*". The tomb was built using local crushed rubble stone and lime mortar,

* Prof. Dr. Mehmet Tekocak, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Konya, Türkiye. E-posta: mtekocak@yahoo.com, Orcid no: 0000-0002-6923-4230.

** Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt Eliüşük, Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karabük, Türkiye. E-posta: mevluteliusuk@gmail.com, Orcid no: 0000-0002-8888-9689.

measures 5.90 x 13.30 m and has a height of 5.30 m. on north-south axis. Considering the architectural features of the building, it is understood that it had two phases of construction, one in the second half of the 3rd century AD and the other in the first half of the 4th century AD. Unfortunately, most of the northern part of the tomb belonging to the second construction phase has been destroyed.

Keywords: Anemurium, Vaulted Tomb, Domed Tomb, Cilicia, Tomb House.

Giriş

Dağlık Cilicia Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden birisi olan Anemurium¹, günümüzde Mersin ili, Anamur ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kentin adı ilk kez MÖ 4. yüzyılda coğrafyacı Pseudo-Skylaks'ın eserinde geçmektedir². Berlin Müzesi'nde bulunan ve MÖ 4. yüzyıla ait bir sikke ise kente ait en erken veri olarak değerlendirilmekte³ ve Pseudo-Skylaks'ı doğrulamaktadır. Buna karşın 2020 yılı kazılarında ortaya çıkarılan ve III. Alexander Dönemi'ne (MÖ 336-323)) tarihlendirilen bronz sikke ise kente bulunan en erken tarihli eser olarak kayıtlara geçmiştir⁴. Bu veri dışında kentin Hellenistik Dönemi'ne ait tek kalıntı ise Akropol'de yer alan sur duvarlarıdır. Ayrıca MÖ 197'de Dağlık Cilicia'nın Seleukosların idaresine girdiği bilinmektedir⁵. Dağlık Cilicia, Caligula Dönemi'nde IV. Antiokhos'un (MS 38-72) yönetimine verilir⁶. Kent, Sasani Kralı I. Şâpûr'un Cilicia'yı MS 260'da⁷ işgal edene kadar refah içinde yaşamış ve imar faaliyetleri de bu tarih aralığında oldukça yoğun olmuştur. Şapur sonrasında büyük bir karışıklık yaşanan bölgedeki sıkıntılı süreç MS 382 yılında Matronianus komutasındaki Legio I Armeniaca Pseudocomitatensis lejyonunun kente müdahalesine kadar sürmüştür⁸. MS 5-6. yüzyıllarda kentte tekrar yoğun bir imar faaliyeti olmuş, ancak MS 580'deki büyük deprem sonrasında ne yazık ki birçok yapı hasar görmüştür. Bu yıkıcı depremin ardından MS 7. yüzyılın ortalarındaki Arap akınları sonucunda kent daha da zayıflar. Russell, MS 660'da kentteki son arkeolojik verilerin bir grup sikke olduğunu, bu tarihten itibaren beşeri faaliyetlerin oldukça azaldığını; MS 8. yüzyıla geldiğinde de tamamen durduğunu belirtir⁹. Buna karşılık 2016 yılından itibaren yürütülen arkeolojik kazılar sonrasında hamam ve kiliselerde MS 12-13. yüzyıllara ait buluntuların ortaya çıkarılmış olması¹⁰ buradaki yaşamın muhtemelen tamamen sona ermediğini, sınırlı olsa da hayatın

1 Tekocak 2021, 2.

2 Pseudo-Skylaks 2016, 287.

3 Russell – Weir 2000, 111-122.

4 Bu sikke 2020 yılında Anemurium Aşağı Teras Sivil Yapılar olarak adlandırılan alanda yürütülen kazı çalışmalarında bulunmuş olup henüz yayınlanmamıştır.

5 Livius XXXIII, XX.

6 Ramsay 1960, 414.

7 Pilhofer 2011, 216.

8 Russell 1987, 19.

9 Russell 2002, 222.

10 Tekocak 2020, 190.

devam etmiş olabileceğini düşündürmüştür. Yukarıda belirtildiği üzere, kent özellikle MS 2-3. yüzyılda yoğun bir imar faaliyeti geçirmiştir. Özellikle nekropol alanında gerçekleştirilen bu yoğun imar faaliyetleri sırasında farklı ölçü ve tiplerde yaklaşık 350'ye yakın mezarın inşa edildiği anlaşılmaktadır. Antik Çağ'da oldukça geniş bir alana yayılan söz konusu Nekropol'den günümüze çatısına kadar korunmuş birçok mezar ulaşmıştır.

Anemurium Nekropolü ile ilgili araştırmalara ilk kez 1962 yılında başlanmıştır. Sonraki yıllarda da bu çalışmalara aralıklarla devam edilmiş, bu süreçte elde edilen bilgiler de 1971 yılında "Anamur Nekropolü/The Necropolis of Anemurium" adlı eserde yayınlanmıştır¹¹. Anemurium Nekropolü; *Beşik Tonozlu Mezarlar* (tek odalı, ön odalı ve kompleks yapılar), *Baldaken* Tipli Mezarlar¹², *Kesik Koni* Tipli Mezarlar, *Eksedra-Aedicula* Tipli Mezarlar, *Kubbeli* Mezarlar ve *Yeraltı Oda* Mezarları'ndan oluşan zengin bir repertuara sahiptir. Bu zengin çeşitlilik içerisinde sayıca en fazla olan mezar tipi ise Rosenbaum tarafından "*Vaulted Tomb*" olarak adlandırılan "*Tonozlu Mezarlar*" dır.

Bu çalışmada ele alınan mezar ise güneyden kuzeye yayılım göstermekte olan Anemurium Nekropolü'nün güney ucunda, kent de hemen hemen merkezinde yer alır. Önceki yıllarda A I 6 Nolu Mezar¹³ olarak kısaca tanıtılmış olan bu mezarda (**Lev. 1**) ilk kez 2019 yılında kapsamlı kazı çalışmaları tarafımızca gerçekleştirilmiştir. Bu kazı çalışmalarında elde edilen yeni veri ve bilgiler ışığında bahse konu mezar kapsamlı bir şekilde burada yeniden değerlendirilecektir. Rosenbaum, genel olarak, bu mezarın ön odalı ve iki katlı olduğu üzerinde durur. Mezar odası içerisindeki klinelerin Tip 1 olarak tanımladığı örneklerde görülen üç *arkesoliona* sahip olduğunu, ayrıca mezarda alt katın tonozlu üst örtüsünün sağlam, üst katın üst örtüsünün ise yıkıldığını ve ağaçlarla kaplı olduğundan bahseder¹⁴. Ancak 2019 yılında gerçekleştirilen temizlik ve kazı çalışmaları sonrasında mezarın ikinci katının tromp geçişli kubbeli bir üst örtüye sahip olduğu tespit edilmiştir. Rosenbaum, nekropol alanında 4 adet kubbeli mezar bulunduğu; bunlardan üçünde tromplarla kubbeye geçiş yapıldığından, bir mezarda¹⁵ ise diogonal yerleştirilen taş levhalarla kubbeye geçildiğinden söz eder. Ayrıca nekropol alanındaki kubbeli mezarların diğer tonozlu örnekler göre daha geç bir dönemde inşa edildiği üzerinde durmuştur. Bu mezarın yeniden ele alınmasındaki temel sebep de burada yatmaktadır. Çünkü, Rosenbaum tarafından tonozlu mezar grubu altında değerlendirilen bu yapının ikinci katının tromp geçişli kubbeli bir üst örtüye sahip olması sebebiyle, Rosenbaum'un nekropol alanı içindeki önerdiği kronolojiye uymamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma ile hem mezarın yeniden tipolojik bir değerlendirmesi hem de nekropoldeki diğer mezarlara göre daha geç döneme tarihlendirilen kubbeli mezarlara ilişkin yeni bir tarihlendirme önerisi getirilmeye çalışılacaktır.

11 Alföldi-Rosenbaum 1971.

12 Cilicia Bölgesi Baldaken tipli mezarları için bkz. Eliüşük 2016a, 247-272.

13 Alföldi-Rosenbaum 1971, 37.

14 Alföldi-Rosenbaum 1971.

15 Mezar diğer kubbeli mezarlara göre tipolojik olarak farklı olup dört cephesi açık olan baldaken tipli mezardır Eliüşük 2016a, 251-252.

A I 6 Nolu Mezar

Yerel kırma moloz taş ve kireç harç kullanılarak inşa edilen mezar, kuzey-güney doğrultusunda, 5.90 x 13.30 m. ölçülerinde ve 5.30 m. yüksekliğindedir (Lev. 2). İki katlı olan mezarın ilk katı üç, ikinci katı ise iki mekandan oluşur. Mezarın ikinci evresine ait kuzey kısmının büyük bir bölümü ise tahrip olmuştur. Yapının mimari özellikleri göz önüne alındığında iki inşa evresi geçirdiği anlaşılmaktadır (Lev. 3). Bu inşa evreleri üzerinde aşağıda kapsamlı bir şekilde durulacak olup mezarın ayrıntılı tanımı da burada verilecektir.

I. İnşa Evresi

Mezarın ilk inşa evresi, yapının güneyindeki iki katlı 5.02x5.06 m ölçülerindeki kare planlı bölümdür. Bu bölümün ilk inşa evresi olarak önerilmesindeki en belirleyici unsur, alt ve üst kat ölçülerinin aynı olması ve duvarların bütünlük arz etmesidir. Kare planlı ilk evre yapısının kuzeyine, doğu-batı yönlü ve kare planlı yapıdan dışa taşkın şekilde üçüncü bir odanın eklenmesiyle yapının ikinci inşa evresi oluşturulmuştur. Ayrıca bu ikinci kullanım evresinde üçüncü odanın kuzeyine, kuzey-güney yönlü dördüncü bir mekanın daha eklendiği tespit edilmiştir (Lev. 3-4). Bahse konu eklentiler hem plan özellikleri hem de duvar örgüsünden rahatlıkla anlaşılabilir.

İki katlı inşa edilen ilk evreye ait yapının alt katı 1 Nolu Mekan, üst kat ise 2 Nolu Mekan olarak adlandırılmıştır. 1 Nolu Mekan (Lev. 5-6) 5.02x5.06 m ölçülerinde kare planlı olup üst örtüsü beşik tonozludur. Mekana giriş kuzey beden duvarındaki 1.33x1.60 m'lik açıklıkla sağlanmaktadır. Mekanın girişinin olduğu kuzey beden duvarının önü ve mezarın batı ve doğu cephelerinin ortalarına kadar devam eden, düzgün yüzeyli kireç taşı bloklardan oluşturulan 0.30 m ölçülerinde bir taş sırası görülmektedir. Nekropol alanındaki diğer mezarlarda kullanılmayan düzgün yüzeyli bloklarının burada kullanılmış olması ilgi çekici olup kullanım amacı da merak konusu olmuştur. Nekropolde, Rosenbaum tarafından Tip 1 olarak adlandırılan tek odalı mezarların bazılarında benzer şekilde dışa taşkın şekilde podyumlar bulunmaktadır. Ancak bu örneklerdeki podyumlar düzensiz moloz taş kullanılarak oluşturulmuştur. Bizim mezarımızdaki düzgün yüzeyli bloklarla oluşturulan taş sırası bu özelliği ile diğer örneklerden ayrılmaktadır. Mevcut haliyle mezar girişini U şeklinde çevreleyen düzgün yüzeyli taş sırasının antik dönemde herkese açık gerçekleştirilen ölü gömme ritüelleri içerisinde olasılıkla oturma alanı olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

I Nolu Mekana girildiğinde *klineler*de ve mekanın duvarlarında yer yer sıva izleri görüldüğünden mekanın tamamen kireç harçla sıvandığı anlaşılmaktadır. Girişin her iki tarafındaki batı ve doğu *klineleri* 1.35 m genişliğinde, 2.27 m uzunluğunda ve 0.91 m yüksekliğindedir. Girişin karşısındaki güney *kline* ise 1.57 m uzunluğa, 0.78 m derinliğe ve 0.98 m yüksekliğe sahiptir. Burada, nekropolde görülen *klineler*den farklı olarak, güney *klinenin* her iki tarafında *kline* üst kotundan 0.30 m derinlikte, 0.80x1.50 m ölçülerinde içi düzgün sıvalı dikdörtgen formu alanlar oluşturulmuştur (Lev. 6-7). Bu alanlarda in-situ buluntunun tespit edilmemesinin yanı sıra, nekropol alanında benzer ölçülerde alanlarının olmaması, alanların kullanım

amacı hakkında kesin önerilerde bulunmamızı güçleştirmektedir. Ancak geçmiş yıllardaki araştırmalarda kentte sayıları az olmakla birlikte, deniz kıyısında yer alan modern duvarlarda *ostothek* parçalarına rastlanmış olması, mezardaki bu küçük dikdörtgen boşlukların kullanım amacına ilişkin çeşitli önerilerde getirilmesine bir olanak sağlamaktadır¹⁶. Belirtildiği üzere kentte çok sayıda *ostothek* parçası bulunmamakla birlikte, nekropol alanındaki mezarların, mezar odası düzenlemesinde ünik diyebileceğimiz özel alanların mezarımızda bulunması, söz konusu dikdörtgen formlu alanların *ostothek* için hazırlanmış olabileceğini düşündürmektedir. Rosenbaum *ostothek* parçalarının olduğundan bahsetmiş olsa da bunların ölçüleri hakkında ne yazık ki herhangi bilgi vermemiştir. Bu durum; söz konusu örneklerin *ostothek* ya da çocuk lahdi olup olmadığı hakkında kesin bir yargıda bulunmamızı da güçleştirmektedir. Anadolu'da Hellenistik Dönem'den itibaren Pisidia, İonia, Lydia, Karia, Bithynia ve Pamphylia'da çok sayıda *ostothek* tespit edilmiş olup ölçüleri ise 0.40 m ile 1.25 m¹⁷ arasında değişmektedir¹⁸. Bunlar içerisinde boyu 1.00 m'den büyük olan bazı örnekler, boyutlarının büyük olması nedeniyle çocuk lahdi olarak adlandırılmıştır¹⁹.

Ağırlıklı olarak *ostothek*, yani kremasyon gömü için, bu sandukaların kullanıldığı önerilmişse de bu her zaman kesin bir yargı olarak görülmemektedir. Perge'de gerçekleştirilen kazılarda²⁰ çok sayıda yetişkin ve çocuk lahdinin yanı sıra *ostothek*ler de tespit edilmiştir. Tespit edilen *ostothek*lerin biri hariç tamamında kremasyonu işaret eden verilere ulaşılrken, kısa kenarında kapı teması işlenmiş olan bir örneğin içinde kremasyona ait herhangi bir veriye rastlanılmadığından çocuk mezarı olarak değerlendirilmiştir²¹. Bu bağlamda, *ostothek*lerin aynı zamanda *inhumasyon* gömü içinde kullanılabilmesi göz ardı edilmemelidir²². Bu değerlendirme kapsamında, söz konusu alanların *ostothek* ya da çocuk lahdi için mi kullanıldığı hakkında kesin bir değerlendirmede bulunulamamakla birlikte, alanların 1,50 m uzunluğa sahip olmaları, bu alanların çocuk mezarı olarak da kullanılmış olabileceklerini akla getirmektedir. Diğer taraftan bu alanlara lahit yerleştirilmeden nekropol alanın genelinde olduğu gibi direkt gömülerin gerçekleştirilme ihtimali de oldukça yüksektir. Genel olarak bakıldığında söz konusu alanları ölçüleri itibariyle çocukların defnedildiği özel bölümler olarak değerlendirmek mümkündür.

Yapının üst katında yer alan II Nolu Mekan, I Nolu Mekanla aynı ölçülerdedir. Her iki mekan arasında bir merdiven bulunmadığından olasılıkla portatif bir bağlantı sağlanarak

16 Alföldi-Rosenbaum 1971, 9, lev. LI.4.

17 Pisidia Bölgesi'ndeki Sagalassos Nekropolü'nde bulunan *ostothek*lerin ortalama ölçüleri 0,60x0,45x0,65 m'dir (Köse 2002, 119). Ephesos'da Sagalassos örnekleriyle ölçüler bağlamında benzerlik bulunmakta olup *ostothek*lerinin ortalama boyutu maksimum 0,64x0,48x0,40 m'dir (Thomas – İçten 1999, 550; Büyükkolancı vd. 2010, 87–90). Pamphilia ve Cilicia bölgesinden gelen *ostothek*lerin boyu 1,25 m'ye kadar ulaştığı görülmüştür (Korkut 2006, 4; Korkut 2013, 406).

18 Korkut 2013, 406.

19 Korkut 2006, 4; Korkut 2013, 407.

20 Abbasoğlu 2007, 58-62; Abbasoğlu 2008, 54-58; Abbasoğlu 2009, 61-69.

21 Abbasoğlu 2009, 65-66.

22 Korkut 2013, 407.

belki ahşap bir merdiven yardımıyla üst kata ulaşılmış olduğunu söyleyebiliriz. Mekanın girişi yine alt katta olduğu gibi kuzeydedir (Lev. 8-9). Girişin üst bölümü yıkılmış olmakla birlikte mevcut giriş açıklığı 1.30 m'dir. Mekanda alt katta olduğu gibi, girişin her iki yanında ve karşısında olmak üzere alt kısmı *arkesolion* şeklinde düzenlenmiş üç *kline* bulunmaktadır (Lev. 8-9). Doğu ve batı *klineler* 1.31 m genişliğe, 2.30 m uzunluğa ve zeminden 0.85 m yüksekliğe sahiptir. Güney *kline* ise 3.74 m uzunluğa ve 1.53 m genişliğe sahiptir. Burada I Nolu Mekanda girişin karşısındaki güney *kline*de görülen dikdörtgen alanlar görülmez. Mekanın köşelerinde ise *tromplar*la kare plandan kubbeye geçildiği görülmektedir (Lev. 5, 9). Mekanın duvar yüzeylerinde yer yer görülen kireç harçlı sıva izlerinden, alt katta olduğu gibi bu odanın içerisinde de tamamen sıvalı olduğu anlaşılmaktadır. Mekanın kuzey cephesindeki girişin her iki tarafına simetrik yerleştirilen üst bölümü kemerli nişler görülmektedir (Lev. 9). Benzer nişleri nekropol alanının tamamında görmek mümkündür. Bu tür nişlerin kullanımı için nekropol alanında *in-situ* buluntu bulunmamasıyla birlikte Perge M1 mezarında benzer tipte nişler içinde *in-situ* adak eşyalarının tespit edilmiş olması²³, nişlerin mezar armağanlarının yerleştirilmesi amacıyla kullanıldığını gösteren önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

II. İnşa Evresi

Yapının ikinci inşa evresinde, ilk evre olan kare planlı iki katlı bölümün alt katının kuzeyine bir ön oda (III Nolu Mekan) ve girişi yine bu ön odanın kuzeyine yerleştirilen IV Nolu Mekanın eklendiği görülmektedir (Lev. 3, 5, 7). Doğu-batı yönlü olan III Nolu Mekan 5,20x 2,73 m ölçülerindedir. Üst örtüsü beşik tonozlu olan mekanın doğu cephesinin büyük bir bölümü yıkılmış olmakla birlikte, mevcut izlerden mekanın girişinin doğu cepheden olduğu ve ikinci inşa evresinde mezara girişin buradan sağlandığı anlaşılmaktadır (Lev. 3, 5, 7). Temizlik ve kazı çalışmaları sırasında zeminin kireç harçla kaplı olduğu görülmekle birlikte ele geçen az sayıdaki tessera örnekleri, üst katta olduğu gibi burada da bir mozaik döşeme olabileceğini düşündürmektedir. Mezarın ilk inşa evresine ait olan I ve II Nolu Mekanlardan farklı olarak bu mekanın içerisinde duvar yüzeylerinde sıva görülmemektedir.

IV Nolu Mekan biraz evvel bahsedildiği üzere III Nolu Mekanın hemen kuzeyindedir. Her iki mekan arasındaki geçiş 1.10x2.34 m ölçülerindeki kemerli bir girişten sağlanmaktadır. Mekanın büyük bölümü yıkılmış olmasına karşın kazılar sonrasında temel duvarları saptanabilmiştir (Lev. 3, 5, 7). Mekana girişin hemen solunda 4.20 m uzunluğunda 1.86 m genişliğinde kemerli bir *klinenin* varlığı, bu mekanın da mezar odası olarak kullanıldığını işaret etmektedir. Ölçüleri itibarıyla I Nolu mekandakilere göre buradaki *klinenin* çok daha büyük ölçülere sahip olduğu görülmektedir. Girişin hemen sağında da bir kemer dönüşü görülmekte birlikte burada yer alan *klinenin* tahrip olduğu anlaşılmaktadır. Bu mekanda diğer I ve II Nolu Mekanlardan farklı olarak girişin tam karşısında bir gömü alanı daha oluşturulmamıştır. Dikdörtgen plana sahip mekanın üst örtüsü olasılıkla nekropolün genelinde olduğu gibi beşik tonozlu olmalıdır (Lev. 5).

23 Özdzıbay 2001, 30.

V Nolu Mekan ise III. Mekanın üst katında, II. Mekanın da kuzeyinde yer almaktadır (Lev. 5). Bir nevi tıpkı III Nolu Mekan gibi ön oda olarak eklenmiş olmalıdır. Doğu-batı yönlü ön odanın ebatları III Nolu Mekan ile aynı ölçülerdedir. Ancak III Nolu Mekandan farklı olarak giriş batı cepheden sağlanmaktadır (Lev. 5, 8). Mevcut izlerden mekanın kuzey-güney doğrultusundaki uzunluğu hakkında kesin bir yargıda bulunmak oldukça güçtür. Mekanın zemininde, II Nolu Mekan girişinin hemen önünde görülen mozaik döşeme kalıntıları (Lev. 10), alt katta olduğu gibi bu katta da bir ön odanın olabileceğini göstermektedir. Maalesef mekanın neredeyse tamamına yakın bölümü yok olduğu için mekanın sınırları ve üst örtüsü hakkında net bir şeyler söylemek mümkün olmasa da mevcut izlere dayanarak bir öneride bulunmak isteriz. II. Mekan girişinin her iki tarafında moloz taşlar ile oluşturulan 0.54 m genişlikte ve zeminden 0.21 m kadar daha yüksek seki görülmektedir. Sekinin hemen bitimindeki zemin mozaığının 0.32 m'lik bölümü beyaz tesseralarla oluşturulmuştur. Bu alanın hemen sonrasında ise 0.14 m genişliğindeki bordürün dikdörtgen formlu olduğu ve kuzeybatı köşede doğu yönünde dönüş yapan kısmının küçük bir parçası da görülebilmektedir. Bordür içerisinde ise lacivert renkli tesseralarla birbirine simetrik diamond motifleri işlenmiştir. Bordürün ölçüleri göz önüne alındığında mevcut haliyle zemin mozaığının 1.47 m genişlikte bir bezeme alanı olduğu anlaşılmaktadır. Kenar boşluğu da güney cepheyle aynı olduğu kabul edildiğinde; mekanın genişliğinin III. Mekanla aynı ölçülere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

A I 6 Nolu Mezarda genel olarak beş mekan tespit edilmiş olmakla birlikte, IV. Mekanın üst katında da bir mekanın olup olmadığına ilişkin kesin bir değerlendirmede bulunmak mümkün değil. Ancak Anemurium Nekropolü'nde yer alan iki katlı mezarların tamamında alt kat ile üst kat planlarının aynı olduğu göz önüne alındığında, burada da bir mekanın olması muhtemeldir.

Adlandırma

Bilindiği üzere Anadolu'da birçok bölgede tonozlu mezar olarak adlandırılan mezar grubunu başka bir ifadeyle özellikle kırma moloz taş ve tonozlu üst örtüye sahip mezarları görmek mümkündür. Bu adlandırma genel olarak yapının üst yapısı olan tonoz örtüden gelmektedir. Bu adlandırmanın ilk kez kim tarafından yapıldığı ile ilgili herhangi bir kaynağa ulaşamadığımızı burada ifade etmek isteriz. Ancak genel olarak Anadolu coğrafyasında bu tip altında değerlendirilen mezarlara yönelik yapılan hemen hemen her yayında Anemurium Nekropolü'ndeki mezar yapılarının referans olarak gösterildiğini söylemek hiç te yanlış olmayacaktır. İşte bu yüzden çalışmamızda bu alt başlığı açmamızdaki ana etken özellikle literatürde kısmen kabul gören bir mezar tipi içinde mimari olarak aynı anda inşa edildiği anlaşılan iki katlı mezarın alt katının tonozlu, üst katın ise kubbeli üst örtüye sahip olmasıdır. Bu haliyle yapı yukarıda kısmen kabul gören tonozlu mezar adlandırmasına uymamaktadır. Burada 'kısmen kabul gören' demekte ki kastımız, özellikle farklı araştırmacılar tarafından bu mezarların tonozlu mezar ya da oda mezar olarak adlandırılmış olmasıdır. Cilicia Bölgesi'nde kullanılan malzeme farklı olsa da aynı tipoloji içinde değerlendirebileceğimiz Elaiussa Sebaste ve

Korykos mezarlarının üst örtüleri tonozlu olmasına rağmen, mezarlar Machatschek tarafından *Küçük mezar* ya da *mezar ev* olarak adlandırılmıştır²⁴. Durukan, Anemurium'a çok yakın olan Ovabaşı Nekropolü üzerine yaptığı çalışmada iki katlı ön odalı örnekleri "*Mezar Ev*" olarak adlandırmıştır²⁵. Ayrıca Ephesos'da bu tipe giren mezarların hem iççilik hem de dönem özellikleri bağlamında hemen hemen aynı olan tek odalı ve ön odalı örnekler Steskal tarafından oda mezar olarak adlandırılmıştır²⁶. Çeşitli araştırmacılar tarafından farklı adlandırmaların yapılması farklı bakış açıları doğrultusunda olmalıdır. Genelde dikdörtgen planlı bu tipe ait mezarların üst örtüleri bağlamında tonozlu mezar terimi kullanılmış olmakla birlikte, tek veya bir ön odadan oluşan mezarların bir ölü evi ya da ölü odası olarak değerlendirilmesi, oda mezar teriminin de çıkış noktası olmalıdır.

Günümüze kadar yapılan mezar adlandırmalarında; aslında temelde yer üstüne inşa edilen mezarlar, genel olarak anıt mezar olarak değerlendirilmiş olsa da kendi içinde cephe ve plan gibi unsurlar bağlamında bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Bu adlandırma kapsamında; Kule Mezar, Tapınak Planlı Mezar, Baldaken Mezar, Oda Mezar, Tonozlu Mezar ve Kubbeli Mezar gibi farklı adlandırmaların olduğu görülmektedir. Kendi içerisinde bu adlandırmalarda bir tutarlılık olsa da özellikle yukarıda da belirtildiği üzere tonozlu mezar ve oda mezar olarak yapılan sınıflandırmalarda bir anlam karmaşasının olduğu açıktır. Oda mezarların üst örtüleri düz, tonozlu ya da kubbe ile oluşturulabilir. Mimari olarak taşıyıcı üst örtü sisteminin mezar adlandırmasında kullanılması aynı inşa özellikleri gösteren mezarlar arasında tipolojik olarak kargaşaya neden olmaktadır. Bu çalışma kapsamında özellikle bir mezar yapısında her iki üst örtü elemanının olması oldukça önemlidir ve aynı zamanda adlandırma sorununu da ortaya koymaktadır. Bu sorunu gidermede, tek ya da ön odalı beşik, düz ya da kubbeli bir üst örtüye sahip olan mezarların temelde bir oda şeklinde tasarlanmaları asıl çıkış noktası olmalıdır. Bu nedenle de bu özelliğe sahip olan mezarların temelde *oda mezar* olarak adlandırılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Mezarlardaki üst örtü farklılıklarını ise oda mezar başlığı altında alt gruplarda değerlendirilmesi gerekmektedir. Oda mezar adlandırmasına ek olarak; birçok mezar odası ve ayrıca gömü ritüelleri için oluşturulan mekanları da barındıran mezarları, Durukan'ın önerdiği gibi "*Mezar Ev*" olarak adlandırılması da mümkündür²⁷. Bu bağlamda farklı üst örtü sistemlerine sahip olan mezarımızı da Rosenbaum'un sınıflandırdığı gibi kubbeli mezardan ziyade mezar ev olarak adlandırmanın daha uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Tarihlendirme

Rosenbaum, Anemurium nekropolünün iki evreli bir kullanıma sahip olduğunu; ilk evre için MS 1. yüzyıl, ikinci evre için ise MS 2.-3. yüzyıl aralığını önermektedir²⁸. İlk inşa evresin-

24 Machatschek 1967, 61-83.

25 Durukan 2008, 322.

26 Steskal vd. 2011, 292.

27 Durukan 2008, 321-324.

28 Alföldi-Rosenbaum 1971, 30.

de sınıflandırdığı mezarlar, basamaklı bir platform²⁹ üstünde duran, bağımsız, beşik tonozlu yapılarıdır. Bu tipin kapıları; lento ve kapı söveleri işlenmemiş ya da yarı işlenmiş koyu kireç taşı bloklarla oluşturulmuştur. Erken evre mezarlarında kapılar pencereyi andırır şekilde olup oldukça küçük boyutludurlar³⁰. Yüzeyleri sıvanmış olan mezar odaları içinde üç (nadiren de iki) *arkosolium* bulundurmaktadır. Bu gruba giren mezarların MS 2. yüzyıl boyunca da inşa edildiği düşünülmektedir³¹. Erken mezarlar ile bizim mezar odasının ilk katını karşılaştırdığımızda; özellikle mezar odası girişi bağlamında bir benzerlik bulunmamaktadır. Ancak mezar odasının iç tasarımı ve mezar odasının içinin tamamen bezemesiz ve sıvalı olması, benzer uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken mezar örneklerinin MS 2. yüzyıla kadar kullanım gördüğü ileri sürülmekle birlikte mezar girişi ve basamaklı temel uygulamalarının bizim örneğimizle uyuşmamış olması, mezarımızın ilk evreye ait olmadığını işaret etmektedir. Rosenbaum, MS 2.-3. yüzyıllara tarihlenen ikinci evre mezarların MS 3. yüzyılın ortalarından itibaren kentin refahının artmasıyla daha kompleks hale geldiği üzerinde durur³². Bu bağlamda mezarın ilk inşa evresine verilen I. Mekanın tipolojik özellikleri mezarımızın erken evreli mezarlar ile kompleks mezarlara geçiş dönemi arasında, yani MS 3. yüzyıla ait olabileceğini düşündürmekle birlikte, mezarın ilk evresine ait olan I Nolu Mekan ile aynı zaman içinde inşa edildiği anlaşılan mezarın II. Mekanın üst katının mimari özellikleri, mezarı tarihlemeye önemli bir kriter oluşturmaktadır. İkinci kat mezar odasının üst örtüsü *tromp* geçişli kubbedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nin kubbeli yapılar görülmele birlikte genel olarak bu yapıların yuvarlak plan üzerine inşa edildiği görülmektedir³³. Ancak burada ele aldığımız mezarda kare plandan kubbeye geçiş söz konusudur ve bu sebeple iki mimari birbirinden ayrılmaktadır. Kare plandan kubbeye geçiş elemanı olarak *tromp* kullanımını Aslanapa Sasani kökenli olduğunu belirtmektedir³⁴. *Tromp* geçişli kubbe örneklerinin en erken örneklerinin ise MS 3. yüzyılda Firuzabad Sarayı'nda (MS 224-238) olduğu kabul edilmektedir³⁵. Sasani kökenli olduğu bilinen³⁶ ve en erken örneklerin MS 3. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıktığı anlaşılan *tromp* geçişli kubbe örtüsünün Anadolu'ya hangi tarihte geldiği ile ilgili kesin bir yargıda bulunmak mümkün değildir. Anemurium Antik Kenti'nin de içinde olduğu Dağlık Cilicia'nın MS 260 yılında I. Şâpûr tarafından işgal edildiği de bilinmektedir³⁷. Olasılıkla bu üst yapı kurgusu, söz konusu işgal sonrası bölgeye gelmiş olmalıdır. Bu bağlamda olasılıkla *tromp* geçişli kubbeli üst örtüye sahip olan II. Mekan için, anılan işgal sonrasını yani MS 3. yüzyılın ikinci yarısını vermek mümkündür. Bu veriler ve

29 Alföldi-Rosenbaum 1971, 5.

30 Alföldi-Rosenbaum 1971, 5.

31 Alföldi-Rosenbaum 1971, 31.

32 Alföldi-Rosenbaum 1971, 31.

33 Roth 2000, 55-56.

34 Aslanapa 2017, VII, 12.

35 Alföldi-Rosenbaum 1971, dn. 42.

36 Ünsal 1973, 222.

37 Russell 1987, 19; Pilhofer 2011, 216; Tekocak 2021, 3.

değerlendirmeler ışığında genel olarak mezarın ilk kullanım evresinin MS 3. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğunu söylemek mümkündür.

Eyice, Anadolu'daki en erken *tromp* geçişin Mersin ili Mut ilçesi sınırlarındaki MS 451-462³⁸ yılına tarihlenen Alahan Manastırı'nda olduğunu belirtmektedir³⁹. Eyice'nin önerisi Anemurium nekropolündeki ele aldığımız alt katı tonozlu, ikinci katı *tromp* geçişli kubbeli örneğe göre kronolojik olarak oldukça geç bir tarihe aittir. Alahan Manastırı ile çağdaş bir diğer kubbeli mezar⁴⁰ ise yine Dağlık Cilicia Bölgesi'ndedir⁴¹. Akkale'deki kubbeli mezar, kare planlı olup yapının merkezinde pandantiflerle kubbeye geçiş sağlanmıştır. Yapı, mimari bezemeleri ve yazıtları ışığında MS 4-5. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir⁴². Akkale mezar anıtının kubbeye geçiş elemanlarının pandantif olması sebebiyle, Anemurium örneğinden ayrılmaktadır. Genel olarak Anemurium A I 6 Nolu Mezarı kesin olmamakla birlikte Anadolu'da erken tarihli *tromp* geçişli kubbeli üst örtüye sahip yapılar arasında değerlendirmek mümkündür. Ayrıca, Alahan Manastırı ile Anemurium'un yakınlığı da göz önüne alındığında Anadolu'daki *tromp* geçişli kubbenin erken örneklerinin Dağlık Cilicia'da görüldüğünü de söylemek mümkündür.

Rosenbaum, nekropol alanında tek katlı dört adet kubbeli mezar bulunduğunu ve bunlardan üçünde *trompların* varlığından bahseder⁴³. Ayrıca Bozyazı ilçesinin 2 km doğusunda yer alan Maraş Tepe'de ki kubbe üzerindeki mozaik betimlemelerine göre Rosenbaum tarafından MS 3. yüzyılın sonu ve 4. yüzyılın başına tarihlenen kubbeli mezar örnekleri de bulunmaktadır⁴⁴. Rosenbaum Anemurium kubbeli mezarları için bir tarih aralığı vermemekle birlikte nekropolün geç evrelerine ait olabileceklerini ileri sürmektedir⁴⁵. Burada geç dönemlerden kastının hangi tarih aralığı olduğu net olarak belirtilmemektedir. Rosenbaum, kent nekropolünün Hristiyanlar tarafından da kullanıldığını nekropol alanındaki büyük Nekropol Kilisesi ve mezarlardaki bezemelerle açıklamıştır⁴⁶. Roma İmparatorluğunda, Hristiyanlara hoşgörü kararı ilk kez 313 yılında ilan edilen Milano Fermanı'nda geçer ve bu olayı takiben Hristiyanlığın devlet dini olması ise Theodosius (375-395) Dönemi'ndedir⁴⁷. Bu bağlamda Rosenbaum'un nekropolün geç dönemlerinden kastı olasılıkla MS 4-5. yüzyıllardır. Kubbeli mezarları da olasılıkla bu tarih aralığına yerleştirmiş olmalıdır.

Bu değerlendirmelere ek olarak, Rosenbaum, nekropolün MS 2.-3. yüzyıllara tarihlenen ikinci evresinde mezarlara, bir ön oda eklendiği ve özellikle 3. yüzyılın ortalarından itibaren

38 Wetzig 2014, 395, Fig. 8.

39 Eyice 1971, 68-101.

40 Eyice 1986, 70; Edwards 1989, 46-56; Mörel 2017, 99-101.

41 Mezar anıtı, Mersin İli, Erdemli İlçesi, Akkale yerleşimindedir.

42 Mörel 2017, 99-101.

43 Alföldi-Rosenbaum 1971, 7.

44 Alföldi-Rosenbaum 1970, 6.

45 Alföldi-Rosenbaum 1971, 7.

46 Alföldi-Rosenbaum 1971, 32.

47 Davies 2011, 218-219.

ren kentin refahının artmasıyla mezarların daha kompleks bir yapıya dönüştüğü üzerinde durur. Ancak önermiş olduğu tarih aralığı aynı zamanda kentin ve bölgenin Sasaniler tarafından işgal edildiği tarih olduğundan, anılan tarihte kentin refah seviyesinin artması ile ilgili önermelerin tartışmaya açık olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Sasani işgalinden sonra tüm Roma şehirlerinde Diocletianus (284-305) Dönemi'ne kadar bir iç savaş ve kargaşanın hakim olduğu hatta bu tarihte Isaurialı isyancıların kıyı kentlerine karşı istila faaliyetlerinde buldukları ve Anemurium'un da bundan etkilendiği bilinmektedir⁴⁸. Bu kargaşa ve karışıklık ortamı MS 382 yılında Matronianus komutasındaki Legio I Armeniaca Pseudocomitatensis lejyonunun kente müdahalesine kadar sürmüştür⁴⁹. Bu bağlamda kentteki kompleks mezarların tarihi için kentin refah seviyesinin ileri sürüldüğü gibi kıstas oluşturmadığı anlaşılmaktadır.

Ele aldığımız mezarın ikinci evresinin tarihlenmesinde özellikle III Nolu Mekanın üst katında, kısmen duvar izleri tespit edilen V Nolu Mekanın zemin mozaiği önemli bir veri oluşturmaktadır. Mozaikte beyaz renkli zemin üzerine lacivert *tesseralarla* oluşturulan tek renk bordür ve onun içinde dörtgen "diamond" motifleri bulunmaktadır. Söz konusu bezemenin B I 16 Nolu Mezardaki benzer örnekleri Campbell tarafından MS 4. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmiştir⁵⁰. Söz konusu zemin mozaığının bizim elimizdeki örnek ile birebir uyumlu olması nedeniyle olasılıkla mezarımızın ikinci evresi için de bu tarih aralığı verilebilir. Genel olarak A I 6 Nolu Mezarın ilk inşa evresini MS 3. yüzyılın ikinci yarısına, ikinci inşa evresi için ise MS 4. yüzyılın ilk çeyreğini önermek istiyoruz.

Ölü Gömme Geleneği

Ölü gömme geleneği içerisinde öncelikle ilk inşa evresinde mezarın alt ve üst katlarında farklı üst örtü sistemlerinin kullanılmış olmasının sebepleri ve bunun ölü gömme geleneği içindeki yeri incelenmelidir. Bu farklılığın sebebi yani alt kat ile üst kat arasındaki mezar sahiplerinin kim olabilecekleri üzerinde durulmalıdır. Bu sorunun cevabı için, Borchardt'ın Myra ve çevresinde yaptığı çalışmalarda tespit ettiği yazıtlar sonucunda, iki katlı mezarlarda alttaki mezar odasının varisler, torunlar, *Threptoi* (evlatlık çocuklar) ya da aynı soydan gelenlere, üstteki mezar odalarının ise özel olarak mezarın birincil sahiplerine ayrıldığını belirtmesi önemlidir⁵¹. Borchardt'ın yaptığı çalışmaya ve altta kimin gömüleceğine dair önerilere örnek olarak Antiphellos'daki Maxzza Mezar Anıtı'nda ele geçen yazıtta, mezarın üst bölümüne sadece Ida Maxzza ve eşinin gömülebileceği ve onların üzerine kimsenin gömülemeyeceği ve eğer gömülürlerse de tanrılar ve Likya'nın 'itlehi' tarafından cezalandırılacakları belirtilmektedir⁵². Borchardt'ın değerlendirmeleri ışığında, mezarın üst bölümünün statü bakımından daha üstün olduğu anlaşılmaktadır. Bizim örneğimizde, alt kat ile üst kat arasında

48 Russell 1999, 721-728.

49 Russell 1987, 135.

50 Campbell 1998, 3.

51 Borchardt 1993, 7-22.

52 Borchardt 1993, 12.

üst örtü tiplerindeki farklılığın yanı sıra nekropolün genelinde çok sayıda görülen nişlerin sadece kubbeli mezarın girişinin her iki tarafında bulunması, alt kat ve üst kat mezar odaları arasında statü farkını işaret eden önemli unsurlar olarak değerlendirilmelidir.

Bu veriler ışığında mezar anıtında alttaki mezar odasına ikinci derecede akrabalar ya da mezar sahibinin eşi ve kendisi dışında kalan kişi ya da kişiler, üstte ise mezar sahibinin kendisi, eşi ve birinci derece akrabaları gömülmüş olma ihtimali bulunmaktadır. İlk inşaa aşaması için bu değerlendirme mümkün olmakla birlikte, mezarın ikinci evresinde alt kat ve üst kata girişlerin farklı yönlerden olması ikinci evrede, mezarın farklı iki aile tarafından kullanılmış olabileceğini de düşündürmektedir.

Mezarın kimler tarafından kullanılmış olduğu ile ilgili sorular dışında bizim için bir diğer önemli unsur mezarlardaki ölü gömme geleneği ve gerçekleştirilen ritüeller üzerine olacaktır. Öncelikle mezarda *inhumasyon* ya da *kremasyon* gömü geleneklerinden hangisinin tercih edildiği üzerinde durmak gerekir. Anemurium nekropolündeki mezarlar genel olarak beşik tonozlu mezar odalarıdır ve içlerinde *klineler* bulunmaktadır. Nekropol alanındaki mezarların tamamının içi boş olduğundan, mezarlarda gömü geleneği için kesin veri bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Rosenbaum'un kentte çok az sayıda ostotheke parçası olduğunu belirtmesi kentte az da olsa kremasyon gömü geleneğinin olabileceğini düşündürmekle birlikte mevcut mezarların tamamında *klinelerin* bulunması ağırlıklı olarak *inhumasyon* gömü geleneğinin tercih edildiğini işaret etmektedir.

Dağlık Cilicia'da bulunan Lamotis'deki mezar yazıtları, Cilicia'daki ölü gömme adetlerine büyük ölçüde ışık tutmuştur. Özellikle Roma Dönemi'nde çok yaygın bir uygulama olan "ölü gömme dernekleri" ile ilgili önemli bilgiler vermektedirler. Bu derneğin üyeleri, cenaze masrafları için bir miktar para ödeyerek törene katılır ve yıllık anma törenleri düzenlerdi. Dar geliri üyelerin daha az aıdat ödediği bu dernekler, mezarları izinsiz kullananlara karşı da cezaları belirleyen kurumdu⁵³. Ölü gömme ritüelleri içerisinde gömü aşamasında düzenlenen törenlerin yanında yazıtlardan da yıllık anma törenlerinin de gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Ele aldığımız mezarın ikinci yapı evresinde eklenen, alt ve üst katta görülen ve ön oda olarak adlandırılan mekanlar, ölü gömme geleneği içinde gerçekleştirilen törenlerin yapıldığı alanlar olarak değerlendirilmelidir. Bu mekanların kullanımı hakkında özellikle nekropolde mozaik ve freskleriyle öne çıkan B I 16 Nolu Mezarı oldukça önemli veriler sunar. Kompleks bir mezar olan B I 16 Mezarının ön odasının kuzey duvarının alt bölümünde giyimli, ellerinde tepsi tutan kişiler betimlenmiştir⁵⁴. Bu kişilerin ellerinde tepsi tutuyor olmaları, bu kişilerin olasılıkla hizmetçi olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca ön odanın mezar odasına girişin kemerli üst bölümü ile beşik tonoz arasında kalan alanda uzanmış iki figür betimlenmiştir. Mekanın iki farklı duvarında işlenen konular temelde ölü yemeği sahnesini işaret etmektedir⁵⁵. *Kline* üzerine uzanan ve ona sunular yapan hizmetçilerin bulunduğu

53 Er-Scarborough 1998, 83.

54 Alföldi-Rosenbaum 1971, Renkli Levha. V.2.

55 Ölü gömme ritüelleri içinde ölü yemeğine *slicenium* olarak adlandırılmıştır; bkz. Toynebee 1971, 50.

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında Anemurium'dan Bir Mezar Örneği: A I 6 Nolu Mezar _____

sahneler Hellenistik Dönem'den itibaren mezar stellerinde oldukça fazla işlenen konulardan biri olmuştur⁵⁶. Dolayısıyla B I 16 Nolu Mezarın ön odasında işlenen konu aslında bu mekanların temelde kullanım amacını ortaya koymaktadır.

Anemurium Nekropolü'ndeki mezarlardan özellikle ön odalı örnekler daha çok Kompleks Mezarlar'da diğer bir adlandırmayla Mezar Evler'de bulunduğundan, bu geleneğin nekropolün ikinci evresinde yani MS 4. yüzyıldan olduğunu düşündürmektedir. Peki öncesinde mezarların ilk evresinde bu ritüel gerçekleştirildi mi? Öncelikle mezarımızın ilk inşa evresinde I Nolu Mekanın girişinin önünü çevreleyen, düzgün bloklarla oluşturulan alanın varlığı ritüellerin bu alanlarda gerçekleştirilmiş olabileceğini akla getirmektedir. Nekropolün ikinci evresinde ise ölü yemeği için özel mekanların oluşturulmasındaki amaç hakkında kesin bir değerlendirmede bulunmak oldukça zor olmakla birlikte, bunu inanç ya da cenaze ritüelindeki değişikliklerle açıklamak mümkündür. Mezarların ilk evresinde özel mekanların olmaması, olasılıkla törenlerin herkese açık, görkemli ve şatafatlı bir şekilde gerçekleştirildiğini düşündürmektedir. İkinci evrede ise abartılı törenlerden vazgeçildiği, daha çok aileyi merkeze alan içe dönük bir anlayışın hakim olduğu, buna bağlı olarak da mezarların kendi bünyesinde özel odaların düzenlenmiş olabileceğiyle açıklayabiliriz. A I 6 Nolu Mezarın ikinci evresinde alt kat ve üst katlara ait ön odaların girişlerinin farklı yönde olması da ritüellerin aile içinde gerçekleştiğini destekleyen önemli bir başka veri olarak sunulabilir. Burada ölü gömme geleneğinde, tüm toplumdan daha çok aileyi merkeze alan anlayışa geçilmiş olması, üzerinde durulması gereken önemli sorulardan biridir. Bu durum MS 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen mezarın ikinci evresinde inanç sisteminde bir değişikliğe gidilmiş olabileceği ile açıklanabilir. Milano Fermanı'nda (313) alınan hoşgörü kararı bir çıkış noktası olarak değerlendirilebilir. Burada hoşgörünün olması, Hristiyanlığın kısmen kabul gördüğünü ve halk arasında da yayılım gösterdiğine de işaret eder. Dolayısıyla inanç sisteminde Pagan inancından Hristiyanlığa geçiş oldukça önemli bir değişimdir. Ancak toplumların inanç sistemlerinin değişmesine paralel olarak geçmişten gelen kültürün hemen terk edilmediği de bilinen bir gerçektir. Bilhassa Pagan ve Hristiyan gömü ritüelleri karşılaştırıldığında, Erken Hristiyanların Pagan veya Musevi adetlerini devam ettirdiği, ancak kendilerini diğerlerinden bağımsız bir grup olarak ayırmak için de kendi adetlerini oluşturmaya gayret ettikleri görülmektedir. Hristiyanların belirli ve devamı olan bir cenaze töreni oluşturmaları MS 5. yüzyılın sonlarına kadar sürmüştür⁵⁷.

Sonuç

Anemurium Nekropolü, Anadolu'da en iyi korunmuş mezarlara sahip örneklerden biridir. Özellikle de mezarlar hem plan tipi hem de süslemeleri ile öne çıkmakta olup nekropolle ilgili en kapsamlı yayın 1971 yılında Rosenbaum tarafından yapılmıştır. Rosenbaum ele aldığı mezarların büyük bir bölümünde arkeolojik bir kazı yapmadan sadece mevcut hali ile

56 Pfuhl – Möbius 1979, 353.

57 Steskal 2018, 358.

mezarları kataloglamış ve değerlendirmesini de bu veriler ışığında gerçekleştirmiştir. A I 6 Nolu Mezar'da bunlardan bir tanesi olup mezar da ilk kazılar 2019 yılında başlamış ve aynı yıl içerisinde kısmi konservasyon çalışması da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda mezarın ikinci katının üst örtüsünün *tromp* geçişli kubbe olduğu kesin bir şekilde ortaya konmuştur. Oysa Rosenbaum mezarı tonozlu mezar olarak adlandırmış ve nekropolün ikinci evresine MS 3. yüzyıla tarihlenmiştir⁵⁸. Rosenbaum aynı çalışmasında kubbeli mezarlardan bahsetmiş ve bu örneklerin nekropolün geç dönemlerine ait olduğunu ileri sürmüştür. Ele aldığımız mezar; alt katının tonoz, üst katının ise kubbeli bir üst örtüye sahip olması açısından değerlendirildiğinde, Rosenbaum'un tarihlendirme önerisine uymamaktadır. Roma kültüründe kubbe bilinmesine rağmen *tromp* geçişli kubbenin en erken örneğinin Frizubad Sarayı'nda tespiti, *tromp*un Sasani kökenli olduğuna işaret etmektedir. Doğu kökenli bir mimari uygulamanın Anadolu'daki en erken örneği ise MS 5. yüzyıla tarihlenen Alahan Manastırı'dır. Anemurium'un da içinde bulunduğu coğrafyanın MS 260'da Sasani Kralı I. Şâpûr tarafından işgal ettiği bilindiğinden olasılıkla *tromp* geçişli kubbeli üst örtü de bu işgal sonrasında Anadolu'ya gelmiş olmalıdır. Anadolu'da tespit edilen tonozlu mezarların neredeyse tamamı MS 2-3. yüzyıllara tarihlendirilmektedir⁵⁹. Dolayısı ile tüm bu veriler ışığında mezarın ilk inşa evresinin Sasani işgali ile uyumlu olduğu anlaşılmıştır. İkinci evrenin tarihlendirmesinde ise hem üst kattaki IV Nolu Mekan'daki zemin mozaïği hem de benzer örnekler göz önünde bulundurulduğunda mezarın ikinci evresi için MS 4. yüzyılın ilk yarısı önerilebilir.

Mezarda iki farklı üst örtü elemanının birlikte kullanılmış olması sebebiyle bu mezar için önceki çalışmalarda önerilmiş olan "*Tonozlu Mezar*" adlandırmasını uygun görmediğimizi, bunun yanı sıra tonozlu mezar adlandırmasının da tartışmaya açık terminolojik bir sorun olduğunu bu belirtmek isteriz. Nekropolün genelinde görülen sunu ve mezar odalarından oluşan çoklu yapıdaki kompleks mezarların ise "*mezar ev*" olarak adlandırılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

Mezarın ilk inşa evresinde, alt ve üst katlarında iki farklı üst örtü sisteminin kullanılması, mezar sahipleri arasında ya da gömülecek kişiler arasındaki yakınlık derecesi ile ilişkilendirilebilir. Buna göre iki katlı mezar örneklerinde üst kat asıl mezar sahibine, alt kat ise ikincil kişilere ya da akrabalara ait olmalıdır. Ayrıca iki katlı mezarlarda üst katın bir statü sembolü olduğu da kabul edilmektedir. Mezarın ilk evresinde, özellikle I Nolu Mekanda tespit edilen içleri sıvalı bölümler çocuklar için hazırlanmış özel gömü alanları olmalıdır. Mezara ikinci evrede eklenen ön odaların kullanım şekli hakkında ise Anemurium B I 16 Nolu Mezar'daki fresklerde tasvir edilen konulardan yola çıkarak bir şeyler söyleyebilmek mümkündür. Fresklerdeki ölü yemeği konulu tasvirler, bu ön odaların ölü gömme ritüellerinin gerçekleştirildiği mekanlar olabileceğini göstermiştir. Mezarın ilk evresinde ise ön oda kullanımının olmayı-

58 Rosenbaum 1971, 30-32, 36.

59 Anadolu'da tonozlu mezarlar için; Efes (Steskal vd. 2011, 291-307), Olympos (Özer 2013, 27-38), Milas (Kızıl 2018, 183-197), Kelenderis (Eliüşük 2016b, 25-46), Antiochea Cragum (Alföldi-Rosenbaum vd. 1967, 49-50), Selinus (Alföldi-Rosenbaum vd. 1967, 53-58, 66), Iotepe ve Syedra (Alföldi-Rosenbaum vd. 1967 59, 66).

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında Anemurium'dan Bir Mezar Örneği: A I 6 Nolu Mezar _____

şı cenaze törenlerinin açık alanda, ikinci evrede ise ön odaların eklenmesiyle bu ritüellerin kapalı bir alanda yapılmış olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca yapının ikinci evresinde alt kat ile üst kat ön oda girişlerinin farklı yönde olması mezarın iki farklı aile tarafından kullanılmış olabileceği fikrini uyandırmaktadır. Bu bağlamda A I 6 Nolu Mezarın ilk kullanım evresinde herkese açık olan cenaze töreni, ikinci evrede olasılıkla sadece aile içerisinde ya da az sayıda kişilerce gerçekleştirilmiş olmalıdır. Bu durum olasılıkla mezarın ikinci evresinde daha önce de belirtildiği üzere kentte Paganizm'den Hristiyanlığa geçişin yaşandığı inanç sistemindeki değişiklikle açıklanabilir.

Sonuç olarak Anemurium A I 6 Nolu Mezar'ın ilk inşa evresi MS 3. yüzyılın ikinci yarısı, ikinci inşa evresi de MS 4. yüzyılın ilk yarısı olmalıdır. Dolayısıyla Rosenbaum'un kentteki kubbeli mezarlar için geç dönemlere ait olduğu önerisinin en azından bu mezar için geçerli olamayacağını, bu mezarların da muhtemelen diğer oda mezar ile çağdaş olması gerektiğini ifade etmek isteriz. Bu bağlamda Anemurium Nekropolü'nde bulunan diğer kubbeli mezar örnekleri için de benzeri bir sonuçtan söz etmek hiçte yanlış olmasa gerek.

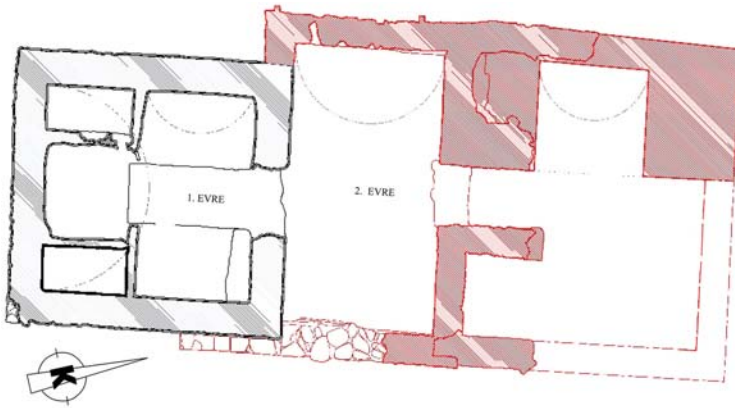
Anemurium antik kentinde son yıllarda hız kazanan temizlik ve kazı çalışmaları, kentin nekropolü ve mezarlarına yönelik yeni verilere ulaşılacağını, bu yüzden de gelecek yıllarda bu yeni bilgi ve veriler ışığında Anemurium Nekropolü ve mezarlarının yeniden değerlendirilmesi gerektiği çok net bir şekilde göstermiştir.

Levha 1: Anemurium Nekropolü Genel Görünümü ve A I 6 Nolu Mezarın Konumu.

Levha 2: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; Kuzeyden Genel Görünüş.

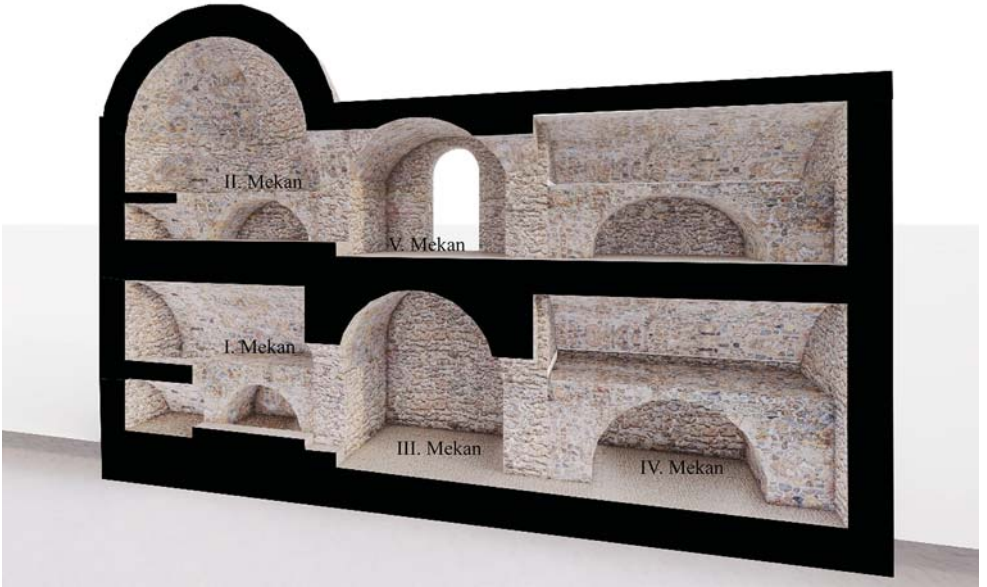
ZEMİN KAT PLANI

Levha 3: Anemurium A I 6 Nolu Mezar İnşa Evrelerini Gösterir Zemin Planı.

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında Anemurium'dan Bir Mezar Örneği: A I 6 Nolu Mezar _____

Levha 4: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; Doğu ve Batı Cephelerdeki Eklenti Bölümler.

Levha 5: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; Mekanlar ve Restitüsyon Önerisi.

Levha 6: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; I Nolu Mekan Genel Görünüşü ve Dikdörtgen Gömü Alanı.

Levha 7: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; I. Kat Restitüsyon Önerisi.

Levha 8: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; II. Kat Restitüsyon Önerisi.

Levha 9: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; II Nolu Mekan İçi, Kuzey Dış Cephe ve Nişler.

Levha 10: Anemurium A I 6 Nolu Mezar; IV Nolu Mekan ve V Nolu Mekan Zemin Mozaïği.

Kaynakça

Abbasoğlu 2007

Abbasoğlu, H., "Perge 2006", Anmed 5, 58-62.

Abbasoğlu 2008

Abbasoğlu, H., "Perge 2007", Anmed 6, 54-58.

Abbasoğlu 2009

Abbasoğlu, H., "Perge 2008", Anmed 7, 61-69.

Alföldi-Rosenbaum 1970

Alföldi-Rosenbaum, E., "External Mosaic Decoration on Late Antique Building", Frühmittelalterliche Studien 4. Band., 1-7.

Alföldi-Rosenbaum 1971

Alföldi-Rosenbaum, E., Anamur Nekropolü/The Necropolis of Anemurium, Ankara.

Alföldi-Rosenbaum vd. 1967

Alföldi-Rosenbaum, E., Huber, E., Onurkan, S., A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia, Ankara.

Aslanapa 2017

Aslanapa, O., Türk Sanatı, İstanbul.

Borchardt 1993

Borchardt, J., "Die obere und untere Grabkammer, Beobachtungen zu den Bestattungsbräuchen der lykischen Oberschicht", Ed. M. Kubelik, M. Schwarz, Von der Bauforschung zur Denkmalpflege, Festschrift für Alois Machatschek 65, Wien, 7-22.

Büyükkolancı vd. 2010

Büyükkolancı, P., Thomas, C. M., Engelman, H., "Neue Osthöhlen aus Ephesos", Ed. S. Aybek, A. K. Öz, Metropolis Ionia II, The Land of the Crossroads, Essays in Honour of Recep Meriç, İstanbul, 87-94.

Campbell 1998

Campbell, S. D., The Mosaic of Anemurium, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto.

Davies 2011

Davies, N., Avrupa Tarihi, Doğudan Batıya, Buz Çağından Soğuk Savaşa, Urallardan Cebeli Tarık'a Avrupanın Panoraması, Çev. Ed. M. A. Kılıçbay, Ankara.

Durukan 2008

Durukan, M., "Dağlık Kilikya'da Yeni Bir Keşif: Ovabaşı", Olba XVI, 319-336.

Edwards 1989

Edwards, R. G., "The Domed Mausoleum at Akkale in Cilicia", Byzantinoslavica 50, 46-56.

Eliüşük 2016a

Eliüşük, M., "Kilikya Bölgesi Roma Dönemi Baldaken Tipli Mezar Anıtları", Ed. O. Tekin, Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması II, Anadolu Akdenizi Sempozyumu 04-07 Kasım 2015, Antalya, 247-272.

Eliüşük 2016b

Eliüşük, M., “Kelenderis Beşik Tonozlu Mezarları Üzerine Bir Değerlendirme”, CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi 14 (1), 25-46.

Er-Scarborough 1998

Er-Scarborough, Y., “Dağlık Cilicia-Lamotis Mezarları”, Olba I, 77-85.

Eyice 1971

Eyice, S., Karadağ (Binbir kilise) ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler, İstanbul.

Eyice 1986

Eyice, S., “Akkale in Der Nähe von Elaiussa-Sebaste (Ayaş)”, Ed. O. Feld, Studien Zur Spätantiken und Byzantinischen Kunst 1, Friedrich Wilhelm Deichmann gewidmet, Bonn, 63-77.

Kızıl 2018

Kızıl, A., “Mylasa (Milas) Roma Dönemi Tonoz Çatılı Oda Mezarlar”, ADerg XXIII, 183-197.

Korkut 2006

Korkut, T., Girlanden-Ostotheken aus Kalkstein in Pamphylien und Kilikien. Untersuchungen zu Typologie, Ikonographie und Chronologie. SarkSt 4, Mainz.

Korkut 2013

Korkut, T., “Ostotheken oder Kindersarkophage?”, Ed. M. Tekocak, Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu, İstanbul, 405-413.

Köse 2002

Köse, V., “Die Grabdenkmäler von Sagalassos. Kontinuität und Diskontinuität zwischen Hellenismus und früher Kaiserzeit”, Ed. C. Berns, H. von Hesberg, L. Vandeput, M. Waelkens, Patris und Imperium. Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit, Kolloquium Köln, November 1998, BABesch Suppl. 8, Leuven, 117-133.

Livius 1828

Livius, *History of Rome*, (çev. G. Bakrer), 4, 6.

Machatschek 1967

Machatschek, A., Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien, Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris 2, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch- Historische Klasse 96, Graz.

Mörel 2017

Mörel, A., “Doğu Dağlık Cilicia Bölgesi’nde (Isauria) Bir Liman Yerleşimi: Akkale”, Ed. Ü. Aydınöğlu, A. Mörel, Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent, 04-07 Nisan 2016, Mersin, 95-121.

Özdizbay 2001

Özdizbay, A., Perge Batı Nekropolisi M2 Mezar Yapısı, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özer 2013

Özer, E., "Olympos Antik Kenti Roma Dönemi Tonozlu Mezarları", Höyük 6, 27-38.

Pfuhl – Möbius 1979

Pfuhl, E., Möbius, H., Die Ostgriechischen Grabreliefs II, Mainz.

Pilhofer 2011

Pilhofer, P., Anemurion. Neues aus der Welt der frühen Christen. Beiträge zur Wissenschaft vom Alten und Neuen Testament 195, 207-226.

Pseudo-Skylaks 2016

Pseudo-Skylaks, "Seyrüsefer", Çev. M. Arslan, Libri II, 246-307.

Ramsay 1960

Ramsay, W. M., Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Çev. M. Pektaş, Ankara.

Roth 2020

Roth, L. M., Mimarlığın Öyküsü, Çev. E. Akça, İstanbul.

Russell 1987

Russell, J., The Mosaic Inscriptions of Anemurium, Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris 13, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse 190, Wien.

Russell 1999

Russell, J., The Military Garrison of Anemurium during the Reign of Arcadius. Atti del XI Congresso Internazionale di Epigrafia Greca e Latina, Settembre 1997, Roma, 721-728.

Russell 2002

Russell, J., "Anemourion", Ed. A. E. Laiou, The Economic History of Byzantium: From The Seventh through the Fifteenth Century 39, Washington, 221-228.

Russell – Weir 2000

Russell, J., Weir, M. G., "Cypriots in Cilicia. A Rare coin of Anemourion", Revue Numismatique 6 (155), 111-122.

Steskal 2018

Steskal, M., "Ephesos'ta İnhumasyon ve Kremasyon", Ed. E. Özer, Aizanoi IV, Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu, 23-26 Temmuz 2018, Ankara, 357-374.

Steskal vd. 2011

Steskal, M., Taeuber, H., Zimmermann, N., "Zu zwei neu entdeckten Grabhäusern mit späantiker Malerei in der Hafennekropole von Ephesos", Jahreshefte Des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien 80, 291-307.

Tekocak 2020

Tekocak, M., "Anadolu'nun Güneyinde bir Liman Kenti: Anemurium", Ed. Ü. Aydınoglu, Mersin Arkeolojik Kazıları ve Araştırmaları, Mersin, 178-209.

Tekocak 2021

Tekocak, M., “Anemurium Antik Kenti’nde Kültürel Mirası Koruma ve Yaşatma Çalışmaları”, Kültürel Miras Araştırmaları 2 (1), 1-15.

Thomas – İçten 1999

Thomas, C. M., İçten, C., “The Ephesian Ossuaries and Roman Influence on the Production of Burial Containers”, Ed. H. Friesinger, F. Krinzinger, 100 Jahre Österreichische Forschungen in Ephesos. Akten des Symposions Wien 1995, Wien, 549-554.

Toynbee 1971

Toynbee, J. M. C., Death and Burial in the Roman World, London.

Ünsal 1973

Ünsal, B., Mimari Tarihi, İstanbul.

Wetzig 2014

Wetzig, N., “Alahan Manastır. Alte Befunde – Neue Deutungen”, Olba XXII, 393-444.

Seleucia | Sayı XII | Mayıs 2022

Quae visa vera, quae non veriora:

An Essay On The Poetics of Monumentality

Quae visa vera, quae non veriora:

Klasik Mimaride Şiirsel Anıtsallık Üzerine bir Deneme

Fikret Yegül

9

Holy Water and Healing Practices at the Pilgrimage

Site of Hagia Thekla at Meryemlik

Meryemlik Azizce Thekla Hac Merkezi'nde Kutsal Su ve Tedavi Uygulamaları

Arabella Cortese

27

Palaiologoslar Dönemine Ait Kadıkalesi/Anaia

Buluntusu "Meryem Hagiosoritissa ve Daniel

Aslanlar İninde" Betimli Bir Grup Trakhy

A Group of Trakhy from Kadıkalesi/Anaia with Representations of "Virgin Hagiosoritissa" and "Daniel in The Lion's Den"

Ceren Ünal

53

Hellenistic and Early Roman Imperial Glass Finds from the Acropolis of Olba

Olba Akropolisi Hellenistik ve Erken Roma

İmparatorluk Dönemi Cam Buluntuları

Emel Erten – Emine Akkuş Koçak

69

International Relations and Creating Caliphal

Image in the Palace of Medinat'al Zahra in

Andalusia

Endülüs Sarayı Medinetü'z-Zebra'da Uluslararası

İlişkiler ve Halifelik İmajının İnşası

Meltem Özkan Altunöz

95

Sinop Balatlar Kilisesi Kazılarında Ortaya Çıkartılan

Kitap Pimleri

Book Pins Unearthed During The Excavations

of Sinop Balatlar Church

Sanem Soylu Yılmaz

111

Karia Stratonikeias'ndan Bir İyi Çoban Heykelciği

A Good Shepherd Statuette from Carian Stratonikeia

Fatma Aytekin

123

Yeni Kazılar ve Araştırmalar Işığında

Anemurium'dan Bir Mezar Örneği: A I 6 Nolu

Mezar

A Tomb Example from Anemurium in the Light

of New Excavations and Researches: Tomb A I 6

Mehmet Tekocak – Mevlüt Eliüşük

139

Kilikia'daki Flaviopolis Kentine Ait Yayınlanmamış

Sikkeler

Unpublished Coins of the City of Flaviopolis in Cilicia

Fatih Erhan

161

Klazomenai FGT Sektöründen Ele Geçen

Plastik Bantlı Amphoralar

Plastic Banded Trade Amphorae Discovered

at Klazomenai FGT Sector

Firket Özbay

179

Eirenopolis (Isauria) Kırsalından Bir Şarap Atölyesi

ve Bir Üzüm Presi

A Wine Workshop and a Rock-Cut Wine Press in the

Rural of Eirenopolis (Isauria)

Ercan Aşkın

199

Bizans Kilise Müziği Üzerine Bir Değerlendirme

An Assessment on Byzantine Church Music

Ozan Hetto

215

Le Quien Metninde Anemurium Piskoposluğu

The Bishopric of Anemurium in Le Quien's Account

Murat Özyıldırım

229

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-7799-51-5

9 786257 799515

